

سۇئال

ئاسراندى قىزنىڭ ئۆگەي دادىسىدىكى ھەق – ھوقۇقلىرى قايسى؟ ۋە ئۆگەي دادىنىڭ ئاسراندى قىزدىكى ھەق – ھوقۇقلىرى قايسى؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىم بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

ئاسراندى قىز ئەركىشىنىڭ ھازىرقى ئايالىنىڭ بۇرۇنقى يولدىشىدىن بولغان قىزى بولۇپ، ئەر كىشى ئانىسى بىلەن توي قىلغاندىن كېيىن ئەبەدىي ئۇ قىز بىلەن توي قىلىشى چەكلىنىدىغان ئاياللاردىن بولۇپ، بۇ قىز ئۆگەي دادىسىنىڭ مەھرىمى ھېسابلىنىدۇ.

دائىمىي كومىتېت پەتىۋاسى "17-توم 367-بەتتە مۇنداق كەلگەن: ئەر كىشى بىر ئايال بىلەن توي قىلىپ بىرگە بولغان بولسا، ئۇ ئايالنىڭ بۇرۇنقى يولدىشى ياكى كىيىنكى يولدىشىدىن دۇنياغا كەلگەن قىزلىرى ۋە قىزلىرىنىڭ قىز پەرزەنتلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇ كىشىگە ئەبەدىيلىك ھارام بولىدۇ يەنى ئۇلارنىڭ ھېچ بىرى بىلەن توي قىلىشى توغرا بولمايدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ - إِلَى قَوْلِهِ - : وَرَبَائِكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ** تەرجىمىسى: **سىلەرگە ئانىلىرىڭلارنى، قىزلىرىڭلارنى، ھەمىشەلىرىڭلارنى، ئاتاڭلارنىڭ ھەمىشەلىرىنى، ئاناڭلارنىڭ ھەمىشەلىرىنى، قېرىندىشىڭلارنىڭ قىزلىرىنى، ھەمىشەرىڭلارنىڭ قىزلىرىنى، سۈت ئانىلىرىڭلارنى، ئېمىلدەش ھەمىشەرىڭلارنى، قېيىن ئاناڭلارنى، سىلەر بىر يەردە بولغان ئاياللىرىڭلارنىڭ (باشقا ئەردىن بولغان) ئۆيۈڭلاردا تەربىيەلەنگەن قىزلىرىنى (بۇ شەرت ئەمەس، ئۆيدە تەربىيەلەنمىگەن بولسىمۇ) ئېلىش ھارام قىلىندى. [سۈرە نىسا 23-ئايەت].**

ئۆيدە تەربىيەلەنگەن قىز دېگەن: ئاسراندى قىز يەنى ئايالىنىڭ بۇرۇنقى ئەردىن بولغان قىزى بولۇپ، ئۇنىڭ ئانىسى بىلەن توي قىلغان كىشى ئۇ قىزنىڭ مەھرىمى بولىدۇ، ئۇ قىزنىڭ ئانىسىنىڭ ئېرىدىن ھىجراپلىنىشى كېرەك بولمايدۇ.

ئەمما ئۆيدە تەربىيەلەنگەن قىز ۋە ئانىسىنىڭ ئېرى يەنى ئۆگەي دادىسى، ۋە ئۇلارنىڭ بىر-بىرىگە بولغان ھەق – ھوقۇقلىرى بولسا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئالاقە، ھۆرمەت-ئېھتىرام ۋە ياخشى مۇئامىلىنىڭ خۇلاسىسى بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىغا خەير-ئېھسان قىلىشقا بۇيرۇلغان بولۇپ، كۆي ئوغۇللۇق سەۋەبىدىن بولغان مەھرىملىرىگە

ئەلۋەتتە ياخشىلىق قېلىندۇ، چۈنكى ئومۇمى مۇسۇلمانلارغا قارىغاندا ئۇلار بەكرەك ئىززەت-ئېھتىرام ۋە كۆڭۈل بۆلۈنۈشكە ھەقىقەت بولدى.

لېكىن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر-بىرىگە نەپقە قىلىش، خىزمەت قىلىش ۋە بويسۇنۇش كېرەك بولمايدۇ، شەرتى ۋاجىپ بولغان ئىشلارغا ئۆيدە تەربىيەلەنگەن قىزغا ئانىسىنىڭ ھۆكۈمى بېرىلمەيدۇ، ئەگەر ئۆگەي دادا ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلسا، نەپقە قىلسا، ئاسراندى قىزمۇ ئۆگەي دادىسىنىڭ ياخشىلىققا جاۋاب قايتۇرۇپ، ئائىلىدە ئىشلارغا ياردەملىشىپ، ئۆتسە بۇ ناھايىتى ياخشى ئىش ھېسابلىنىدۇ، چۈنكى قەلبىنىڭ بىرلىشىپ، يېقىن ئۆتۈشى شەرىئەتنىڭ روياپقا چىقىرىش ۋە ئەمەلىيەشتۈرۈشكە رىغبەتلەندۈرىۋاتقان مەقسەت-غايىسىدۇر.

ئەر كىشى ئۆزىنىڭ ئاسراندى قىزىغا ياخشىلىق قىلىشىنى ئايالىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش دەپ بىلىشى، شۇنىڭدەك ئاسراندى قىزمۇ ئۆگەي دادىسىنى ئىززەت-ئېكرام قىلىشىنى ئانىسىغا ياخشىلىق قىلىش دەپ بىلىشى كېرەك.

شەيخ ئىبنى باز رەھىمەھۇللاھ "پەتىۋالار مەجمۇئەسى" 25-توم 365-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "ئۆزىنىڭ قىزلىرىدىن باشقا ھەمىشلىرى، ھامماچىلىرى، تاغاچىلىرى ۋە باشقا ئېھتىياجلىق ئايال تۇغقانلىرىنىڭ ئىشلىرىغا ئىگە بولغان كىشىلەردىن، ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش، يېمەك-ئىچمەك بېرىش، كېيىم-كېچەك بېرىش قاتارلىق ئىشلار ئۈمىد قىلىنىدۇ. ئۇلار ئۈچۈنمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە زىكر قىلغاندەك: **ئۈچ قىز ياكى ئۈچ ھەمىشەرىسىنىڭ ئىشلىرىغا ئىگە بولۇپ، ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلغان كىشى ئۈچۈن ئاللاھ جەننەت ئاتا قىلىدۇ** ئەجىر-ساۋاب بولىدۇ، ئاللاھ تائالانىڭ پەزىلى-رەھىمىتى كەڭرى ۋە كاتتىدۇر. شۇنىڭدەك بىر ياكى ئىككى قىز بولغان ياكى باشقا ھەمىشەرىلىرى بولسۇن ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىپ ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئالغان كىشى ئۈچۈن ئاللاھ تائالادىن كۆپ ئەجىر-ساۋاب ئۈمىد قىلىنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئومۇمى ئايەت ۋە ھەدىسلەرمۇ ئۆزىنىڭ ئۇرۇغ-تۇغقانلىرىدىن بولغان ۋە باشقا پېقىر-مىسكىنلەرگە ياخشىلىق قىلىشىنى بۇيرىدۇ، قىزلارغا ياخشىلىق قىلغاننىڭ ئەجىر-ساۋابى بۇنداق بولسا، ئەلۋەتتە، ئاتا-ئانىغا ياكى ئىككىسىنىڭ بىرىگە ياكى چوڭ ئانا-چوڭ دادا قاتارلىقلارغا قىلغان ياخشىلىقنىڭ ئەجىر-ساۋابى بۇنىڭدىن كاتتا بولىدۇ. ئاتا-ئانىنىڭ ھەقىقىي كاتتا بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش زۆرۈر بولىدۇ، ئۆزىنىڭ ئانىسى بولسۇن ياكى دادىسى بولسۇن ياكى باشقا تۇغقانلىرى بولسۇن بۇنىڭدا پەرق يوق، بېرىلىدىغان ھۆكۈم ئەمەلگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇۋەپپەقىيەت قىلغۇچىدۇر.

دائىمىي كومىتېت پەتىۋاسى 25-توم 296-بەتتە: ئۇلاردىن مۇنداق سوئال سورالغان: مۇسۇلماننىڭ ئائىلىسىدىكى ئىجتىمائىي ئائىلە مۇناسىۋىتى قانداق بولىدۇ؟ ئۇلار جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن: "ئاللاھ تائالا ئائىلىدىكى يەككە كىشىلەر ۋە ئومۇمى كىشىلەر ئارىسىدىكى ئالاقىنى كۈچلاندۈرىدىغان ۋاسىتىلەرنى مۇھاپىزەت قىلىشقا، ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى ئۇلاشقا ۋە ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: **وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا** تەرجىمىسى: **سىلەر-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالڭىزنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر** [سۈرە نىسا 1-ئايەت].

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ تَعْرُفًا**: ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا - ئاناڭلارغا، خىش - ئەقربالرىڭلارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە، يېقىن قوشنىغا، يىراق قوشنىغا، ياندىكى ھەمراھقا (يەنى سەپەرداشقا، ساۋاقداشقا)، مۇساپىرغا، قول ئاستىڭلاردىكى قۇل - چۆرىلەرگە ياخشىلىق قىلىڭلار. [سۈرە نسا 36-ئايەت].

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ إِلَّا تَعْبُودُوا إِلَّا إِلَهُهُ وَإِيَّاهُمْ تَعْبُدُونَ**: «ئىيتىقنىكى، سىلەر كېلىپ (ئاڭلاڭلار)، ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سىلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سىلەر ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا - ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار، نامراتلىقتىن قورقۇپ بالاڭلارنى ئۆلتۈرمەڭلار، بىز ئۇلارغا ۋە سىلەرگە رىزىق بېرىمىز. [ئەنئام سۈرىسى 151-ئايەت].

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا** تەرجىمىسى: پەرۋەردىگارنىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى ۋە ئاتا - ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلدى. [سۈرە نسا 23-ئايەت].

قۇرئان كەرىمدە بۇنىڭغا ئوخشاش ئايەتلەر كۆپ بايان قىلىنغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان سەھىھ ھەدىستە: **ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى ئۈزگۈچى جەننەتكە كىرمەيدۇ دېيىلگەن. [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى].**

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **رىزىقنىڭ كەڭرى بولۇشى ۋە ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن بولۇشى خۇرسەن قىلىدىغان كىشى ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى ئۆلسۇن. [بۇخارى رىۋايىتى].**

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالا سىلەرگە ئانىلارنى قاقشىتىشنى ۋە قىزلارنى تېرىك كۆمۈشنى ھارام قىلدى. [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى].**

ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى ئۇلاش، ئىسلامى ئەدەپ-ئەخلاققا مۇستەھكەم تۇرۇش، ئەخلاقى گۈزەل بولۇش، ئائىلە تۇرمۇشىنىڭ كۆڭۈللۈك بولۇشىنى مۇھاپىزەت قىلىش قاتارلىق ئىشلار بايان قىلىنغان ھەدىسلەر ئىنتايىن كۆپ، بۇ ئائىلە ئەزالىرى بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئالاقىنى كۈچلەندۈرىدۇ، مۇسۇلمانلارنى بىرلەشتۈرىدۇ، ئۇلارنى ئىسلامى ئەدەپ-قائىدىلەرنى بۇزۇپ، گۈزەل-ئەخلاقنى كىرلاتقۇزىدىغان ئىشلاردىن يىراق قىلىدۇ.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.